

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Заступник голови вченої ради ННЦ «ІЕКВМ»,
кандидат ветеринарних наук, доцент

Сергій БОРОВКОВ

2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здобувачки лабораторії ветеринарної санітарії, паразитології та вивчення хвороб бджіл ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» НААН України Богач Олени Миколаївни на тему «Протозоози свиней (поширення, патогенез, профілактика)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина.

1. Актуальність теми дослідження. Внутрішні паразити свиней широко поширені, тому кожен виробник повинен знати про їхню присутність і пов'язані з цим втрати. На величину втрат впливають кілька факторів, найважливішими з яких є види ендopазитів, утримання, управління, годівля, географічне розташування та порода свиней.

Протозоози є основними біологічними перешкодами для ефективного вирощування свиней, але їх часто не беруть до уваги, оскільки клінічні ознаки проявляються вже в період перебігу хвороби.

Кокцидіоз є однією з найчастіших причин діареї у поросят, а *Isospora suis* є одним із найпоширеніших патогенів у системах інтенсивного свиначства, тоді як за екстенсивного ведення галузі досить часто реєструють криптоспоридіоз, балантидіоз та бластоцистоз.

При ураженні поросят найпростішими реєструється запалення тонкого і, особливо, товстого кишечника, значна крововтрата та сильна дегідратація організму. Такі патологічні зміни супроводжуються діареєю, анемією, гіпопротеїнемією, виснаженням і можуть призводити до загибелі тварин. Протозоози реєструють на 75–76 % свиноферм, а 40–100 % поросят можуть бути інфіковані незалежно від гігієнічних умов.

Що стосується факторів ризику паразитування протозоозів, то вони зростають з віком. У поросят раннього віку реєструються більш виражені клінічні ознаки та підвищене виділення ооцист.

Контроль протозоозів у свиней часто обмежується стратегічним або терапевтичним застосуванням протипаразитарних препаратів. Лікування досить важке через обмежену кількість доступних ефективних засобів для боротьби з ними. Протипаразитарні засоби діють подвійно: по-перше, тварини миттєво позбавляються паразитів та їх шкідливого впливу; по-друге, гурт свиней значно меншою мірою зазнаватиме інвазійного тиску, що викликається яйцями гельмінтів або ооцистами, які живуть у зовнішньому середовищі. Ефективними протипротозойними препаратами можуть бути ті, діючими речовинами яких є толтразурил (турил 5 %), диклазурил (диклосан 5 %), комбіновані препарати

(бровасептол, бровафом-новий), а також кокцидіостатики (байкокс, бровітакокцид).

Однак, інші профілактичні заходи, зокрема належна гігієна та дезінфекція, також необхідні, щоб уникнути захворювань та економічних втрат. Ооцисти еймерій характеризуються відносною стійкістю до більшості високоефективних дезінфектантів, зокрема хлорвмісних.

Таким чином, незважаючи на проведені окремі наукові дослідження, протозойні захворювання свиней залишаються актуальною проблемою. Зокрема, недостатньо вивченим залишається поширення змішаних ізоспорозно-криптоспоридіозної і еймеріозно-балантидіозної інвазій поросят. Недостатньо з'ясовані вікові особливості захворювань, патогенетичні механізми їхнього змішаного перебігу, а також ефективність застосовуваних лікувальних препаратів і дезінвазійних засобів. Усе це зумовлює необхідність подальших наукових досліджень щодо особливостей змішаного перебігу протозоозів у свиней, а також пошуку нових, більш ефективних протипротозойних препаратів і засобів дезінвазії.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи, що виконувалася згідно з державними тематичними планами Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» за завданням 34.00.03.07 П Моніторинг поширення протозоозів свиней та обґрунтування системи їх диференційної діагностики з метою покращення продовольчої безпеки (номер державної реєстрації 0124U000475, 2023–2025 рр.).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

Отримано нові дані щодо поширення та вікових особливостей протозоозів свиней в господарствах різних потужностей Півдня України. У великих господарствах протозоози реєстрували у 41,5 % свиней різних вікових груп, у середніх господарствах – у 66,1 % свиней, у малих господарствах – у 93,1 %.

У поросят 0-2 місячного віку з великих господарств найпоширеніші *I. suis* (38,6 %) і *Eimeria* spp. (26,4 %), у середніх і малих – *I. suis* (38,6 % і 31,9 %) та *Cryptosporidium* spp. (15,7 % і 13,6 %). Поросята 2-4 місячного віку із великих і середніх господарств найбільше уражені *Eimeria* spp. (38,4 % і 33,8 %), а з малих – *I. suis* (15,3 %). *B. coli* у свиней із великих господарств не виявлено, тоді як у свиней на відгодівлі з малих господарств інвазованість сягала 27,7 %. Свиноматки з усіх типів господарств найбільше уражені *Eimeria* spp., з екстенсивністю інвазії 29,4 %, 32,4 % і 26,2 % відповідно.

Вперше з'ясовано поширення та різноманітність найпростіших шлунково-кишкового тракту у в'єтнамських вислобрюхих свиней на півдні України.

Встановлено вплив кліматичних умов на поширення *I. suis* і *C. suis* у поросят-сисунів з фермерських господарств Одеської області.

З'ясовано морфологічні і біохімічні показники крові поросят за змішаного перебігу ізоспорозу і криптоспоридіозу та еймеріозу і балантидіозу.

Отримано нові дані щодо ефективності та впливу на організм поросят Турилу 5 %, Бровітакокциду і Ампролеву-плюс за змішаного перебігу найпростіших. Ампролев-Плюс проявив 100 % ефективність проти всіх

досліджуваних інвазій. Бровітакокцид був 100 % ефективним проти ізоспорозу та еймеріозу, але показав 88,9 % ефективності при криптоспоридіозі та 66,7 % при балантидіозі.

Визначено *in vitro* дезінвазійну ефективність ДЗПТ-2 та Бровадез-плюс у різних концентраціях на процес споруляції ооцист еймерій поросят.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у «Методичних рекомендаціях з діагностики, лікування та заходів профілактики протозоозів свиней», схвалених на засіданні методичної комісії Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» НААН України (протокол № 8 від 23 жовтня 2024 року).

Результати експериментальних досліджень використовуються в науково-дослідній роботі і навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина: Полтавському державному аграрному університеті; Білоцерківському національному аграрному університеті; Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького; Державному біотехнологічному університеті; Одеському державному аграрному університеті.

5. Головні результати, отримані особисто автором. Дисертанткою здійснено пошук та аналіз літературних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів за темою дисертаційної роботи. З'ясовано поширення та вікові особливості протозоозів свиней в господарствах різних потужностей Півдня України; встановлено фактори ризику та поширення *Isospora suis* і *Cryptosporidium suis* у поросят-сисунів з фермерських господарств Одеської області; досліджено морфологічні і біохімічні показники крові поросят за змішаного перебігу ізоспорозу і криптоспоридіозу та еймеріозу і балантидіозу; встановлено ефективність Турилу 5 %, Бровітакокциду і Ампролеву-плюс за змішаного перебігу ізоспорозу і криптоспоридіозу та еймеріозу і балантидіозу поросят та їх вплив на морфологічні і біохімічні показники крові; досліджено *in vitro* вплив дезінфікуючих засобів ДЗПТ-2 та Бровадез-плюс у різних концентраціях на процес споруляції ооцист еймерій поросят.

Розроблено схему експериментальних досліджень та узагальнено отримані результати. Сформульовано висновки та практичні пропозиції виробництву.

Був проведений аналіз звіту перевірки роботи на плагіат, наявність текстових запозичень (програма StrikePlagiarism.com), на підставі якого дійшли висновку, що дисертаційна робота Богач Олени Миколаївни на тему: «Протозоози свиней (поширення, патогенез, профілактика)», є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату за запозичень згідно з постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 п. 9. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Кількість наукових публікацій. Результати досліджень, висвітлені в дисертації, опубліковані в 14 наукових працях, у тому числі 6 статей у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні, що включене до наукометричної бази даних Scopus, Web of Science, 1 стаття у науковому

періодичному виданні ЄС (одноосібно), 5 тез доповідей на наукових конференціях та одні методичні рекомендації.

7. Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень.

Комісія з біоетичної експертизи при ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» на своєму засіданні 19.11.2024 р., протокол № 3/24, визначила, що експериментальні дослідження, описані в дисертаційній роботі, ґрунтувалися на принципах моральних цінностей людини, не нанесення шкоди тваринам, милосердя та справедливості до них.

8. Оцінка мови і стилю дисертації.

Мова та стиль викладення відповідає критеріям науковості: логічність викладення положень, об'єктивність, послідовність. Структуру роботи загалом можна схарактеризувати як таку, що логічно підпорядковується поставленій меті. Композиція розділів відповідає послідовності конкретних завдань, що успішно вирішуються. Основні теоретичні положення та висновки роботи не є суперечливими, оскільки вони аргументовані й підкріплені доречними прикладами.

9. Відповідність дисертації спеціальності та профілю ради:

Дисертаційна робота Богач Олени Миколаївни на тему «Протозоози свиней (поширення, патогенез, профілактика)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами, опублікованими у фахових виданнях, новизною постановки та практичним значенням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 502 від 19.05.2023. Зміст дисертації відповідає напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» «Ветеринарна медицина».

12. Рекомендації дисертації до захисту.

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні лабораторії ветеринарної санітарії, паразитології та вивчення хвороб бджіл ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» 08 квітня 2025 року дисертацію Богач Олени Миколаївни рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі 21 – Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина.

Головуючий на публічній презентації:

канд. вет. наук, зав. лабораторії
ветеринарної санітарії, паразитології
та вивчення хвороб бджіл

Наталія СУМАКОВА